

Innovation of Care Service System for Patients Risk with Chronic Kidney Disease: A Case Study of the Community Hospital, Nakhon Pathom Province*

Kessiri Wongkongkam, RN, PhD¹

Abstract

Purposes: To study the elements, characteristics, development and management process, outcomes and impacts of nursing innovation on increasing nursing services, reducing health risks, including conditioning factors of the nursing innovation for patients with risk of chronic kidney disease.

Design: Qualitative research design: a case study.

Methods: Research participants were four key informants, an innovative developer, health care providers and the officer. They worked and participated in the chronic disease clinic at the Community Hospital, Nakhon Pathom Province, where the nursing innovation was developed. In-depth interview, focus group discussion and documentary research were used for data collection. Qualitative data were analyzed by using the Typological analysis method. Quantitative data were presented with percentage.

Main findings: Characteristic of this innovation is a process innovation. Key element is a nurse innovative developer who developed and managed this innovation by applying roles of Advanced Practice Nurse and nurse case-manager. The development, management process and the conditioning factors were the network and collaboration from all of the department and the community. The significant outcomes of clients who participated in this innovation were increasing their basic self-care skills, reducing HbA_{1c} level, good controlling blood pressure, reducing the severity of chronic kidney disease, and decreasing the clients' expense.

Conclusion and recommendation: This nursing innovation is a good practice to promoting health behavior of clients in a one district, Nakhon Pathom province. Therefore, the prospective study is recommended to examine the long-term effect of this management which may be develop or apply to another community.

Keywords: nursing innovation, chronic kidney disease, community hospital

J Nurs Sci. 2016;34(1):27-41

Corresponding Author: Lecturer Kessiri Wongkongkam, Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok 10700, Thailand; e-mail: kessiri.won@mahidol.ac.th

* This study was supported by Thai Health Promotion Foundation and Thailand Nursing and Midwifery Council

¹ Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok, Thailand

นวัตกรรมการจักระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง โรคไตวายเรื้อรัง: กรณีศึกษา โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง จังหวัดนครปฐม*

เกศศิริ วงษ์คงคำ, ป.ร.น.¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาองค์ประกอบ คุณลักษณะ กระบวนการพัฒนาและการจัดการนวัตกรรม ผลลัพธ์และผลกระทบของนวัตกรรมกับการเพิ่มคุณภาพบริการพยาบาลและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้รับบริการและปัจจัยเงื่อนไขของการพัฒนานวัตกรรมการจักระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง

รูปแบบการวิจัย: เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ: กรณีศึกษาเฉพาะในหน่วยงานแห่งหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย: ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 4 คน ประกอบด้วยผู้พัฒนานวัตกรรม บุคลากรทางสุขภาพ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากเวชระเบียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบจำแนกชนิดของข้อมูลระดับมหภาค และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติร้อยละ

ผลการวิจัย: นวัตกรรมนี้มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมกระบวนการ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ พยาบาลผู้พัฒนานวัตกรรมที่ปฏิบัติบทบาทของการเป็นพยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง และพยาบาลผู้จัดการรายกรณีได้อย่างดีเยี่ยม โดยมีกระบวนการพัฒนา การจัดการนวัตกรรม และปัจจัยเงื่อนไข คือ การสร้างเครือข่ายในการสร้างเสริมสุขภาพจากการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานและทุกภาคส่วนในชุมชน ส่งผลให้ผู้รับบริการในพื้นที่มีทักษะพื้นฐานในการดูแลตนเอง สามารถลดระดับค่าน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด ควบคุมระดับความดันโลหิต ชะลอความรุนแรงและชะลอการเกิดโรคไตวายเรื้อรัง รวมทั้งสามารถลดค่าใช้จ่ายของผู้รับบริการได้อีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ: นวัตกรรมทางการพยาบาลนี้เป็นนวัตกรรมที่มีการปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ดี (good practice) ในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรังในเขตอำเภอหนึ่ง ในจังหวัดนครปฐม ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาติดตามผลการพัฒนาในระยะยาวของวิธีการจัดการนี้ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการโรคเรื้อรังอื่นๆ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นๆ ได้

คำสำคัญ: นวัตกรรมทางการพยาบาล โรคไตวายเรื้อรัง โรงพยาบาลชุมชน

J Nurs Sci. 2016;34(1):27-41

Corresponding Author: อาจารย์เกศศิริ วงษ์คงคำ, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700; e-mail: kessiri.won@mahidol.ac.th

* การศึกษานี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสภาการพยาบาล

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีความเจริญไปสู่ความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมทางสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขพบว่า โรคที่เป็นสาเหตุการตายที่สำคัญของคนไทยและมีแนวโน้มสูงขึ้น ได้แก่ กลุ่มโรคไม่ติดต่อ อุบัติเหตุ และโรคเอดส์¹ ปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพได้มีโครงการหรือมาตรการต่างๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยรณรงค์ในการลดพฤติกรรมเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพของประชาชน เช่น โครงการคนไทยไร้พุง นโยบาย 3 อ (อาหาร ออกกำลังกาย และอารมณ์) โครงการรณรงค์เกี่ยวกับการเลิกสูบบุหรี่ งดยาเสพติด อย่างไรก็ตามพบว่าประชาชนมีแนวโน้มที่จะเกิดภาวะน้ำหนักเกินและเป็นโรคในกลุ่มโรคไม่ติดต่อ (Non-Communicable Diseases: NCDs) เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าประชากรไทยส่วนใหญ่มักไม่รู้ตัวว่าเป็นโรคเรื้อรัง หรือประชาชนกลุ่มที่รู้ว่าเป็นโรคเรื้อรังส่วนใหญ่ยังไม่สามารถควบคุมอาการและดูแลรักษาตนเองได้อย่างถูกต้อง ซึ่งปัญหาสุขภาพที่กล่าวมาข้างต้นสามารถป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้ หากประชาชนได้รับการส่งเสริมสุขภาพที่ดีและทั่วถึง¹

ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพ ภายใต้แนวคิด “สร้างนำซ่อม” ตามกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter) พ.ศ. 2529 มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) การสร้างนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพโดยเฉพาะระดับท้องถิ่น 2) การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน 3) การเสริมสร้างชุมชนสุขภาพดี 4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่จำเป็นเพื่อการมีสุขภาพดี และ 5) การปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพที่เป็นการร่วมคิดร่วมทำของชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยบริการสุขภาพในระดับชุมชน³ ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 จากการประชุมการส่งเสริมสุขภาพโลกในประเทศไทย ได้มีการออกกฎบัตรกรุงเทพ (Bangkok Charter) และได้เสนอแนวทางการก้าวสู่สุขภาพดี ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 3 ประการ คือ 1) การมีกิจกรรมการเมืองที่เข้มแข็ง 2) การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และ 3) การสร้างกระแสทางสังคม

อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน³

การสร้างเสริมสุขภาพ/การส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) เป็นการปฏิบัติใดๆ ที่มุ่งกระทำเพื่อสร้างเสริมให้บุคคลมีสุขภาพทางกาย จิต และสังคม โดยสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคล สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การมีร่างกายที่แข็งแรง สภาพจิตที่สมบูรณ์ อายุยืนยาว และคุณภาพชีวิตที่ดี⁴ การส่งเสริมสุขภาพสามารถบูรณาการในการบริการสุขภาพทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ (primary care) ทั้งในบุคคล ครอบครัวและชุมชน ระดับทุติยภูมิ (secondary care) ในโรงพยาบาลชุมชน และระดับตติยภูมิ (tertiary care) ซึ่งเน้นการเตรียมผู้ป่วยและญาติให้ได้รับความปลอดภัยจากภาวะแทรกซ้อน นอกจากนี้ ผู้ป่วยบางรายที่มีโรคร่วมมากกว่าสองโรคขึ้นไป จะต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันผลกระทบจากภาวะที่เกิดจากโรคร่วม ซึ่งจะรวมถึงการดูแลระยะยาวในผู้ป่วยเรื้อรัง และการดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยที่รักษาไม่หาย ให้มีคุณภาพชีวิตตามภาวะสุขภาพและยอมรับได้ การให้บริการจะเน้นที่ “สร้างนำซ่อม และซ่อมแล้วสร้าง”³ สำหรับประเทศไทย ถึงแม้ว่าพยาบาลจะมีบทบาทหน้าที่ที่ตามมาตรา 4 ในพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ในการดูแลและช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ แต่ในสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติ ภาระงานส่วนใหญ่ยังเน้นการดูแลรักษาผู้ป่วย การฟื้นฟูสภาพมากกว่า การส่งเสริมสุขภาพ ขาดการบูรณาการส่งเสริมสุขภาพในการให้บริการแต่ละระดับ

นวัตกรรมถือเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์งานให้ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นได้อย่างเป็นระบบ เป็นเรื่องใหม่ เรื่องดี ทำแล้วเกิดผลดี มีประโยชน์ใช้ได้จริง อาจเป็นเรื่องที่เคยทำมาแล้วในพื้นที่อื่นและนำมาปรับทำในพื้นที่ตนได้อย่างเหมาะสม นวัตกรรมทางการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ อาจมีลักษณะเป็นรูปธรรมดังนี้คือ⁵ 1) การเพิ่มคุณภาพการบริการและโอกาสการบริการ 2) การสร้างการทำงานร่วมกันข้ามองค์กรข้ามหน่วยงาน และเครือข่าย 3) การพัฒนากำลังคนทางการพยาบาล 4) การพัฒนาผู้นำของเครือข่ายวิชาชีพ

การพยาบาล 5) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของสมาชิกเครือข่าย และ 6) การสร้างความร่วมมือและช่วยเหลือกันในการส่งต่อการดูแลผู้ป่วยในเครือข่ายวิชาชีพการพยาบาล

การศึกษาและสังเคราะห์นวัตกรรมและการปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ดี (good practice) ในการสร้างเสริมสุขภาพของพยาบาลในพื้นที่ต่างๆ ทั้งระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ และมีการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาต่างๆ จะช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอของเครือข่ายวิชาชีพการพยาบาล จะช่วยให้มีการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และทำให้องค์กรวิชาชีพการพยาบาลสามารถสร้างผลกระทบต่อสังคมได้

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทยพบว่าการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษานวัตกรรมการดูแลสุขภาพชุมชน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ) ในเรื่องการจัดการโรคเรื้อรังในชุมชน ครอบครัวการดูแลจัดการโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง⁶⁻⁹ และมีการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาในเรื่องการดูแลผู้ด้อยโอกาสในชุมชน¹⁰ ซึ่งช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ อย่างไรก็ตามยังไม่พบการศึกษาเชิงลึกถึงนวัตกรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของพยาบาลในพื้นที่ต่างๆ ทั้งระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการพยาบาลในการสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคกลางพบว่า โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม มีนวัตกรรมทางการพยาบาลที่มีความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน เรียกว่า “นวัตกรรมการจัดระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง” นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมมือกันระหว่างโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิกับโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงองค์ประกอบและคุณลักษณะของนวัตกรรม กระบวนการพัฒนาและการจัดการนวัตกรรม ผลลัพธ์และผลกระทบของนวัตกรรมกับการเพิ่มคุณภาพบริการพยาบาล และการลดปัจจัยเสี่ยง

ด้านสุขภาพของผู้รับบริการ ปัจจัยเงื่อนไขของการพัฒนานวัตกรรมทางการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพในการพัฒนานวัตกรรมนี้ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดและองค์ประกอบต่างๆ ที่ผู้พัฒนานวัตกรรมดำเนินการ ข้อมูลที่ได้จะเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยโรคเรื้อรังกลุ่มเสี่ยงในสถานที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และคุณลักษณะของนวัตกรรมการจัดระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง
2. เพื่ออธิบายกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง และการจัดการเพื่อการนำไปใช้และพัฒนา
3. เพื่ออธิบายผลลัพธ์และผลของนวัตกรรมการจัดระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรังกับการเพิ่มคุณภาพบริการพยาบาล และการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้รับบริการ
4. เพื่ออธิบายปัจจัยเงื่อนไขของการพัฒนานวัตกรรมการจัดระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative study) ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะกรณีในหน่วยงานแห่งหนึ่งเท่านั้น ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน 2558 ในการศึกษาครั้งนี้มีกระบวนการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้พัฒนานวัตกรรมการจัดระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง ณ คลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) กับผู้ปฏิบัติงานในคลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชนแห่งนี้ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการใช้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น และใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ร่วมด้วย

ในกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกจนสามารถตอบคำถาม การวิจัยได้อย่างชัดเจนและได้ข้อมูลที่มีความอึดตัว คือ การได้คำตอบที่ซ้ำกัน ไม่มีข้อมูลที่แตกต่างไปจากที่มีอยู่ และคำตอบ/ข้อมูลเหล่านั้นตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ สถิติผู้ป่วยโรคเบาหวาน/ความดันโลหิตสูงที่มารับการรักษา ณ คลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชนแห่งนี้ และสถิติของผู้ป่วยที่ได้รับการคัดกรองโรคไตวายเรื้อรังในแต่ละระดับ และผลการบันทึกค่าใช้จ่ายของผู้ป่วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 คน ดังนี้

1. เป็นผู้ที่เริ่มในกระบวนการพัฒนานวัตกรรมนี้ทั้งหมด คือ พยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง (advanced practice nurse) ที่เป็นพยาบาลผู้จัดการรายกรณีด้วย (nurse case manager) ที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชนที่ศึกษา จำนวน 1 คน

2. เป็นบุคลากรทางสุขภาพและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชนที่ศึกษาที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้พัฒนานวัตกรรม และมีส่วนในการนำนวัตกรรมนี้ไปใช้ ประกอบด้วย แพทย์ประจำคลินิก 1 คน พยาบาลวิชาชีพ 1 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 1 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคำถามอย่างมีโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อคำถามปลายเปิด ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรม จำนวน 7 ข้อ ได้แก่

- 1) องค์ประกอบของนวัตกรรมทางการพยาบาลที่ส่งเสริมการทำบทบาทการสร้างเสริมสุขภาพ
- 2) กระบวนการพัฒนานวัตกรรม
- 3) การจัดการพัฒนานวัตกรรม
- 4) แหล่งประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนานวัตกรรม
- 5) ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดงานและกิจกรรมของการพัฒนานวัตกรรม
- 6) ผลผลิตและผลลัพธ์ของนวัตกรรม
- 7) ความโดดเด่นของนวัตกรรมในด้านต่างๆ

แนวคำถามอย่างมีโครงสร้างนี้ เป็นส่วนหนึ่งของ

ข้อคำถามในแนวคำถามอย่างมีโครงสร้างฉบับเต็ม ซึ่งพัฒนาโดยชนิษฐา นันทบุตร⁵ คณะกรรมการโครงการขับเคลื่อนวิชาชีพการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของสภาการพยาบาล ภายใต้กรอบแนวคิดของกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter) พ.ศ. 2528 และกฎบัตรกรุงเทพ (Bangkok Charter) พ.ศ. 2548 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมนี้เท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่ม ข้อคำถามจึงมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่างๆ ได้

ผู้วิจัยผ่านการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการพยาบาล คณะกรรมการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพยาบาล โครงการร่วมคณะพยาบาลศาสตร์ และโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล จึงมีประสบการณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล COA No.IRB-NS2015/306.0909 (รหัสโครงการ IRB-NS 2015/41.0607) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยคำนึงถึงกระบวนการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างทุกขั้นตอนตามมาตรฐานสากล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน และได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลจากผู้อำนวยความสะดวกโรงพยาบาลแล้ว ผู้วิจัยได้เข้าพบกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้พัฒนานวัตกรรม และเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชน เพื่อแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการวิจัย พร้อมทั้งขอความยินยอมโดยลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้พัฒนานวัตกรรม และใช้การสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงานในคลินิกฯ โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลกับผู้พัฒนานวัตกรรม ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างในห้องที่เงียบสงบและมีความเป็นส่วนตัว ด้วยแนวคำถามตามเครื่องมือการวิจัยทำการสัมภาษณ์จำนวน 3 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที จนได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ทุกข้อของการศึกษา การสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยได้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ตลอดเวลา และจดบันทึกคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยย่อร่วมด้วย จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ในแต่ละครั้งไปถอดเทป แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาให้กลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาอีกครั้ง ซึ่งการสัมภาษณ์ได้ยุติเมื่อได้ข้อมูลที่มีความอิ่มตัว คือ ได้คำตอบที่ซ้ำกัน ไม่มีข้อมูลที่แตกต่างไปจากที่มีอยู่

2. การสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในคลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับผู้พัฒนานวัตกรรม ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน ในห้องที่เงียบสงบ และมีความเป็นส่วนตัว ด้วยแนวคำถามเดียวกับที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้พัฒนานวัตกรรม สนทนาจำนวน 2 ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการสนทนาประมาณ 45-60 นาทีต่อครั้ง จำนวน 2 ครั้ง และในขณะสนทนาจะมีการบันทึกเสียง

3. ภายหลังจากการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งผู้วิจัยได้กลับมาถอดเทป และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้จัดบันทึกสรุปประเด็นสำคัญไว้แล้วขณะสัมภาษณ์เชิงลึก/สนทนากลุ่ม นำมาเทียบเคียงกับข้อมูลที่ได้จากถอดเทปแล้วจัดหมวดหมู่ของข้อมูล จากนั้นได้เขียนข้อสรุปย่อ (memo) ที่ได้จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางการพูดคุยประเด็นต่างๆ ในข้อคำถามต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ในแต่ละครั้ง เพื่อเพิ่มเติมช่วยยืนยันข้อสรุปย่อในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

4. ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการตีความของผู้วิจัย โดยนำข้อมูลจากการถอดเทปมาให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาอีกครั้ง

5. ภายหลังจากเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 2 กลุ่ม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของโรงพยาบาล

ชุมชนแห่งนี้จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ สมุดบันทึกจำนวนและสถิติของผู้ป่วยโรคเบาหวาน/ความดันโลหิตสูงที่เข้าร่วมในนวัตกรรม และสมุดบันทึกจำนวนสถิติของผู้ป่วยที่ได้รับการคัดกรองโรคไตวายเรื้อรังในแต่ละระดับ และสมุดบันทึกค่าใช้จ่ายของผู้ป่วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบจำแนกชนิดของข้อมูล (typological analysis)¹¹ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้อ่านเอกสารบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก/สนทนากลุ่มอย่างละเอียด แยกประเภทของข้อมูลและจัดระบบข้อมูล ด้วยการจำแนกข้อมูลในระดับมหภาค คือ การจำแนกข้อมูลตามเหตุการณ์ (event) หรือการวิเคราะห์เหตุการณ์ ตามเรื่องราว (event analysis) โดยอาศัยการวิเคราะห์เหตุการณ์แบบอิงทฤษฎีตามกรอบปรากฏการณ์ คือ การวิเคราะห์เหตุการณ์ออกเป็น 6 ประเภท คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม

2. ผู้วิจัยใช้ข้อสรุป/คำถามที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดทิศทางการพูดคุยประเด็นต่างๆ ในข้อคำถามต่อไป โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน จนกระทั่งผู้วิจัยพบว่า ไม่มีข้อมูลใหม่หรือข้อมูลเพิ่มเติมที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อนั้นได้แล้ว

3. หลังจากได้ข้อมูลที่มีความอิ่มตัว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการตีความของข้อมูล โดยนำเอาข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละช่วง ไปขอความเห็นจากผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมในการศึกษาเพื่อการตรวจสอบความเข้าใจและการตีความของผู้วิจัย

4. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร ได้แก่ จำนวนและสถิติของผู้ป่วยโรคเบาหวาน/ความดันโลหิตสูงที่เข้าร่วมในนวัตกรรม จำนวนสถิติของผู้ป่วยที่ได้รับการคัดกรองโรคไตวายเรื้อรังในแต่ละระดับ และค่าใช้จ่ายของผู้ป่วย แล้วนำเสนอเป็นร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกข้อมูลในระดับมหภาค คือ การจำแนกข้อมูลตามเหตุการณ์ หรือ การวิเคราะห์เหตุการณ์ตามเรื่องราว โดยอาศัยการวิเคราะห์ เหตุการณ์แบบอิงทฤษฎีตามกรอบปรากฏการณ์ สามารถ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. องค์ประกอบและคุณลักษณะของนวัตกรรม การจัดระบบการดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง

องค์ประกอบของนวัตกรรม: ที่มาและผู้พัฒนา นวัตกรรมทางการพยาบาล

ผู้พัฒนานวัตกรรมนี้คือ พยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาล ขั้นสูง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน (APN, Community Nurse Practitioner) และพยาบาลผู้จัดการ ผู้ป่วยรายกรณีโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ซึ่งที่มา ของนวัตกรรมได้เกิดขึ้นจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) การดำเนินการตามพันธกิจขององค์กร คือ โรงพยาบาล ชุมชนแห่งนี้ มีนโยบายที่มุ่งเน้นการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง
- 2) การดำเนินการตามนโยบายภาครัฐ โดยกระทรวง สาธารณสุขมีนโยบายสุขภาพวิถีไทย เน้นการป้องกันโรค ไม่ติดต่อ และ
- 3) สถานการณ์ในพื้นที่ ผู้พัฒนานวัตกรรม พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มารับการรักษาที่ โรงพยาบาลชุมชนแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ป่วย โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง แต่โรงพยาบาล ไม่สามารถจัดระบบบริการให้กับผู้ป่วยจำนวนมากได้อย่าง ทันท่วงที ผู้ป่วยต้องเสียเวลาในการรอรับการรักษา เป็นเวลานาน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ และ ผลการคัดกรองภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยในคลินิกในปี พ.ศ. 2555 พบว่าผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มารับการรักษาในคลินิก มีภาวะแทรกซ้อนทางไตเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 50 พบ ผู้ป่วยโรคไตเสื่อมระยะ 3 ขึ้นไป ได้รับยาต้านการอักเสบ ชนิดที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (Nonsteroidal anti-inflammatory drugs: NSAIDs) เพื่อระงับอาการปวดเข่า ซึ่งผลของ การรับประทานยา NSAIDs ส่งผลให้อัตราการกรองของไต (Estimating Glomerular Filtration Rate: eGFR) ของผู้ป่วยลดลง รวมทั้งยังพบว่า แนวปฏิบัติในการดูแล

ผู้ป่วยโรคเรื้อรังระหว่างโรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ทั้ง 5 แห่งในเขตอำเภอนี้ มีความแตกต่างกัน

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้พัฒนานวัตกรรมจึงแจ้งให้ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ในทีมที่ให้การดูแลผู้ป่วย โรคเรื้อรังรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และได้นำเสนอข้อมูล และเขียนโครงการเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการดูแล ผู้ป่วยโรคเรื้อรังขึ้น แล้วเสนอโครงการดังกล่าวไปยังผู้บังคับ บัญชาที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้คำสั่งอนุมัติให้มีการจัดตั้งคลินิก เฉพาะเพื่อให้การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังขึ้นในโรงพยาบาล ชุมชนแห่งนี้ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555 นอกจากนี้ ผู้พัฒนานวัตกรรมได้นำเสนอนวัตกรรมนี้กับสาธารณสุข จังหวัดนครปฐม เพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน ซึ่งก็ได้รับการจัดสรรงบประมาณในส่วนของงบ ส่งเสริมและป้องกันโรค จึงทำให้นวัตกรรมนี้เกิดขึ้นและ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมา

เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องและป้องกัน การเกิดภาวะไตวายเรื้อรังในผู้ป่วยโรคเบาหวานและ โรคความดันโลหิตสูง ผู้พัฒนานวัตกรรมได้เริ่มดำเนินการ พัฒนาเครือข่ายในการส่งเสริมสุขภาพขึ้น โดยมี โรงพยาบาลชุมชนแห่งนี้เป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ทั้ง 5 แห่ง ที่อยู่ในอำเภอพุทธมณฑลเป็นโรงพยาบาลลูกข่าย และเรียก ชื่อว่า “CUP พุทธมณฑล” รพ.สต. แต่ละแห่งอยู่ห่างจาก โรงพยาบาลชุมชนเป็นระยะทางประมาณ 2-10 กิโลเมตร ทั้งนี้ผู้พัฒนานวัตกรรมได้นำกระบวนการในการดูแลผู้ป่วย โรคเรื้อรังที่เรียกว่า “การบริหารจัดการเครือข่ายหน่วย บริการปฐมภูมิ” (Contracted Unit of Primary Care Management: CUP Management) ร่วมกับแนวคิด รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (chronic care model) มาประยุกต์ใช้ในการจัดระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน มีนโยบายให้เชิญผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วน ร่วมในการดูแลผู้ป่วยในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ให้การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ในการป้องกันการเกิดโรค

ไตเสื่อม และลดความเสี่ยงในการเสื่อมสภาพของไต ในระดับที่รุนแรงในผู้ป่วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอ พุทธมณฑล ผู้พัฒนานวัตกรรมได้ติดต่อประสานงานและ ขอความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายผู้นำชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังในชุมชน ด้วยการพัฒนาสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชน รวมถึงผู้ป่วยที่มีภาวะไตวายเรื้อรังในระยะต่างๆ โดยจัดโครงการการติดตามบันทึกความดันโลหิตด้วยตนเองที่บ้าน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องอาหารชะลอไตเสื่อมแก่ อสม. และผู้ป่วยที่มีภาวะไตวายเรื้อรังในระยะต่างๆ จัดระบบการเยี่ยมบ้าน โดยผู้พัฒนานวัตกรรมซึ่งเป็นพยาบาลผู้จัดการรายกรณี และพยาบาลที่ปฏิบัติใน รพ.สต. ลูกชาย นำทีม อสม. เยี่ยมผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะที่ 4 ที่บ้าน นอกจากนี้ผู้พัฒนานวัตกรรมได้นำเสนอโครงการคัดกรองภาวะแทรกซ้อนทางไตแก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ศาลายา เพื่อจัดงบประมาณสนับสนุนการคัดกรองผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มีภาวะแทรกซ้อน โดยใช้แหล่งทุนจากกองทุนสุขภาพตำบล ซึ่ง อบต.ศาลายา ได้อนุมัติงบประมาณในการจัดโครงการและสนับสนุนงบประมาณในการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่บ้านอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2557 ถึงปัจจุบัน

*คุณลักษณะของนวัตกรรมทางการพยาบาล:
คุณลักษณะของนวัตกรรมกับยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพ*

นวัตกรรมนี้เป็นนวัตกรรมกระบวนการที่ทำให้ผู้ป่วยที่เป็นโรคเรื้อรังในเขตอำเภอพุทธมณฑล โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง และผู้ดูแลสามารถดูแลตนเองเพื่อป้องกัน และ/หรือชะลอความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไตวายเรื้อรัง โดยพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้เน้นการดูแลแบบการจัดการรายกรณี เพื่อให้ผู้ป่วยแต่ละคนและผู้ดูแลได้ทราบภาวะสุขภาพของตนเอง และสามารถส่งเสริมภาวะสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้หัวหน้านวัตกรรมได้นำรูปแบบการบริการสุขภาพที่เหมาะสมมาใช้ในการปรับระบบบริการสุขภาพเดิมที่มีอยู่เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง เหมาะสม

และสามารถเข้าถึงบริการได้มากขึ้น รวมทั้งได้รับการส่งต่อในการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายวิชาชีพ และเครือข่ายอื่นๆ ที่สำคัญในชุมชน เป็นส่วนช่วยในการพัฒนาระบบสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอพุทธมณฑลได้รับการดูแล และส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยเน้นที่การให้การดูแลแบบการจัดการรายกรณี เพื่อป้องกันและ/หรือชะลอการเกิดโรคไตวายเรื้อรังในระยะที่รุนแรงขึ้น

2. พัฒนาศักยภาพของพยาบาลทั้งใน รพ.ชุมชนแห่งนี้ และพยาบาลที่ปฏิบัติงานใน รพ.สต. ทั้ง 5 แห่งที่ให้การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังให้มีแนวคิด ความรู้ และทักษะในการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ถูกต้อง รวมทั้งประสานงานในการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น แพทย์ เภสัชกร นักกายภาพบำบัดที่ให้การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง โดยนำแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Clinical Practice Guideline: CPG) มาใช้ในการให้การดูแลและสร้างเสริมสุขภาพกับผู้ป่วย

3. พัฒนาระบบการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ ด้วยการจัดตั้งคลินิกสำหรับให้การดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ชัดเจน โดยมีพยาบาลเวชปฏิบัติที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการผู้ป่วยรายกรณีในการให้การดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง จำนวน 2 คน เป็นผู้ให้การดูแลผู้ป่วยร่วมกับการตรวจรักษาของแพทย์ประจำบ้าน

4. พัฒนาระบบการดูแลและการส่งต่อผู้ป่วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอพุทธมณฑลให้มีประสิทธิภาพ โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างองค์กร สหสาขาวิชาชีพ ได้แก่ พยาบาล แพทย์ นักกายภาพบำบัด และเภสัชกรของโรงพยาบาลชุมชนแห่งนี้ และ รพ.สต. ทั้ง 5 แห่ง และองค์กรอื่นๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยร่วมกันวางแผนในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล ในด้านการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรทางสุขภาพ การจัดสรรงบประมาณ การส่งต่อผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ

เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง และการจัดการเพื่อการนำไปใช้และพัฒนา

นวัตกรรมนี้ เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากการริเริ่มของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งกระบวนการพัฒนานวัตกรรมได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงพยาบาล แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ทั้งในโรงพยาบาลชุมชนและ รพ.สต. ทั้ง 5 แห่ง รวมทั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก อบต. ผู้นำชุมชน อสม. รวมทั้งผู้ป่วยและญาติ ในการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของนวัตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้วัตกรรรมนี้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีที่พยาบาลผู้พัฒนานวัตกรรมต้องใช้บทบาทของพยาบาลผู้ปฏิบัติการขั้นสูงและพยาบาลผู้จัดการรายกรณี มาดำเนินงานรวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือของพยาบาลทุกคนในเขตอำเภอพุทธมณฑล ในการใช้และพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน จากเส้นทางการพัฒนานวัตกรรมจะเห็นได้ว่ากระบวนการของการพัฒนานวัตกรรมการจัดระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรังนี้มีกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเป็น 4 ระยะ คือ 1) การประชุมชี้แจงนำเสนอข้อมูล 2) การดำเนินงานตามแผน 3) ประสานงานเครือข่าย และ 4) การประเมินผลโครงการ ดังนี้

1) การประชุมชี้แจง นำเสนอข้อมูล หลังจากที่ทางโรงพยาบาลชุมชนแห่งนี้ได้จัดตั้งคลินิกโรคเรื้อรังเพื่อการดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้โดยเฉพาะทางโรงพยาบาลได้ดำเนินการโดยส่งพยาบาลหัวหน้าคลินิกโรคเรื้อรังเข้าอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางผู้จัดการรายกรณี จากสถิติผู้ป่วยโรคเรื้อรังในปี 2555 ที่มีภาวะแทรกซ้อนทางไตเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ 50 รวมทั้งสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ของผู้ป่วย ผู้พัฒนานวัตกรรมจึงได้ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมที่มุ่งเน้นการคัดกรอง การป้องกันการเกิดโรคไต และการชะลอความเสื่อมของไตในผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มารับการรักษาที่คลินิกโรคเรื้อรัง จากนั้นจึงได้นำเสนอนวัตกรรมนี้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในเครือข่าย ได้แก่ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ในคลินิกโรคเรื้อรังของโรงพยาบาล

2) การดำเนินงานตามแผน หลังจากการประชุมชี้แจงนวัตกรรมแล้ว ผู้พัฒนานวัตกรรม และบุคลากรที่ปฏิบัติงานร่วมกันได้เริ่มดำเนินการในคลินิกโรคเรื้อรัง ตั้งแต่การตรวจคัดกรองอัตราการกรองของไตในผู้ป่วยโรคเรื้อรังทุกรายที่มารับการรักษา และสอนผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มาใช้บริการ ให้มีความรู้ในเรื่องอาหารชะลอไตเสื่อม และพัฒนาทักษะส่วนบุคคลให้กับผู้ป่วย เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้อย่างถูกต้อง

3) ประสานงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังทั้งเขตอำเภอพุทธมณฑลได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไตวายในระยะต่างๆ ผู้พัฒนานวัตกรรมจึงได้ประสานงานกับเครือข่ายเพื่อนำเสนอนวัตกรรมนี้ให้แก่พยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังใน รพ.สต. ทั้ง 5 แห่ง ให้ทราบและเข้าร่วมในนวัตกรรมนี้ โดยผู้พัฒนานวัตกรรมจะเข้าร่วมดำเนินการกับ รพ.สต. 1 วันต่อสัปดาห์ หมุนเวียนกันจนครบทั้ง 5 แห่ง นอกจากนี้ได้ประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ ในชุมชน เพื่อแจ้งข้อมูลและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วย และ/หรือรวมถึงการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น ผู้พัฒนานวัตกรรมได้ใช้วิธีการจัดประชุมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัยมหิดล และโรงพยาบาลสังกัดอื่นในพื้นที่ โดยมีการกำหนดนัดหมายล่วงหน้า ที่ชัดเจน เช่น จัดประชุมกับ คปสอ. อบต. และวัด 2 เดือน/ครั้ง และประชุมกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน 3 เดือน/ครั้ง เป็นต้น

4) การประเมินผลโครงการ ผู้พัฒนานวัตกรรมได้ประเมินผลโครงการหลังจากที่มีนวัตกรรมการจัดระบบการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง พบว่าผู้ป่วยโรคเรื้อรังได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมจากแพทย์พยาบาลในโรงพยาบาลชุมชนและพยาบาลใน รพ.สต. ทั้ง 5 แห่ง รวมทั้งเกิดความร่วมมือกันระหว่างสหสาขาวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร และนักกายภาพบำบัด

3. ผลลัพธ์และผลของนวัตกรรมการจัดระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง กับการเพิ่มคุณภาพบริการพยาบาล และการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้รับบริการ

ผลลัพธ์และผลที่เกิดขึ้นจากนวัตกรรม

นวัตกรรมนี้ส่งเสริมให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอพุทธมณฑลได้รับการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลในการดูแลตนเอง และเป็นการพัฒนาเครือข่ายทางการพยาบาลในการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพด้วยการร่วมคิดร่วมทำของชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยบริการสุขภาพในระดับชุมชนที่ชัดเจน ผลลัพธ์ของนวัตกรรมสามารถช่วยชะลอการเกิดโรคไตวายเรื้อรังสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอพุทธมณฑลได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าตัวนวัตกรรมสร้างผลต่อแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของพยาบาล คือ นวัตกรรมทางการพยาบาลนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาวะผู้นำ และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและการพัฒนาเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ นอกจากนี้ นวัตกรรมทางการพยาบาลนี้มีผลต่อแนวทางการพัฒนาวิชาชีพในเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ ดังนี้

1) การเพิ่มคุณภาพการบริการและโอกาสการบริการ โดยมีคลินิกสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่จัดตั้งขึ้นในโรงพยาบาลชุมชนโดยเฉพาะ ทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างถูกต้องและเหมาะสมจากแพทย์ พยาบาลเวชปฏิบัติที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง รวมทั้งการจัดการรายกรณีผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง จึงส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลและคำแนะนำที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพเป็นรายบุคคล

2) การสร้างการทำงานร่วมกันข้ามองค์กร ข้ามหน่วยงาน และเครือข่าย นวัตกรรมนี้ได้ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายในการให้บริการสุขภาพในเขตอำเภอพุทธมณฑลอย่างชัดเจน ระหว่างโรงพยาบาลแม่ข่ายและโรงพยาบาลลูกข่ายทั้ง 5 แห่ง รวมทั้งมีการทำงานประสานกันระหว่างสหสาขาวิชาชีพและองค์กรอื่นๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

ส่งผลให้ อสม.ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และสามารถพัฒนาความสามารถของ อสม.ให้สามารถวัดความดันโลหิต แนะนำอาหารชะลอไตเสื่อมให้กับผู้ป่วยในชุมชนที่ตนเองรับผิดชอบได้ ซึ่งส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) การสร้างความร่วมมือและช่วยเหลือกันในการส่งต่อการดูแลผู้ป่วยในเครือข่ายวิชาชีพการพยาบาล การนำนวัตกรรมนี้มาดำเนินการ ทำให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงลดลง ส่งผลให้ผู้ป่วยมีโอกาสได้รับการตรวจคัดกรองอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับการรักษาลดลง

นอกจากนี้ นวัตกรรมนี้ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลในผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มารับการรักษา ณ โรงพยาบาลชุมชน คือ ทำให้ผู้ป่วยสามารถเลือกรับประทานอาหารที่ชะลอความเสื่อมของไตได้ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติของผู้ป่วยที่มารับบริการและสถิติของผู้ป่วยที่ได้รับการคัดกรองเพื่อประเมินอัตราการกรองของไตที่โรงพยาบาลชุมชนแห่งนี้ ภายหลังจากการพัฒนาและนำนวัตกรรมมาใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556-2557 พบว่าผู้ป่วยมีผลลัพธ์ทางคลินิกดีขึ้น ดังนี้

- ในปี พ.ศ. 2556 มีผู้ป่วยโรคเบาหวานมารับการรักษา จำนวน 1,283 คน มีระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด (HbA_{1c}) น้อยกว่า 7 จำนวน 584 คน คิดเป็นร้อยละ 45.51 และในปี พ.ศ. 2557 มีผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับการรักษา จำนวน 1,308 คน มีระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด น้อยกว่า 7 จำนวน 625 คน คิดเป็นร้อยละ 47.79

- ในปี พ.ศ. 2556 มีผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมารับการรักษา จำนวน 2,457 คน มีระดับความดันโลหิต น้อยกว่า 140/90 มิลลิเมตรปรอท จำนวน 1,442 คน คิดเป็นร้อยละ 58.69 และในปี พ.ศ. 2557 มีผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมารับการรักษา จำนวน 2,512 คน มีระดับความดันโลหิตน้อยกว่า 140/90 มิลลิเมตรปรอท จำนวน 1,627 คน คิดเป็นร้อยละ 64.78

- ในปีพ.ศ. 2556 มีผู้ป่วยมารับการรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 3,740 คน สามารถส่งต่อผู้ป่วย

ให้ได้รับการดูแลที่ รพ.สต.ใกล้บ้านได้จำนวน 725 คน คิดเป็นร้อยละ 19.39 และในปี พ.ศ. 2557 มีผู้ป่วยมารับการรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 3,820 คน สามารถส่งต่อผู้ป่วยให้ได้รับการดูแลที่ รพ.สต.ใกล้บ้านได้จำนวน 1,273 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

- ในปี พ.ศ. 2556 มีผู้ป่วยมารับการรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 3,740 คน ได้รับการตรวจคัดกรองอัตราการกรองของไต จำนวน 2,585 คน คิดเป็นร้อยละ 69.12 และในปี พ.ศ. 2557 มีผู้ป่วยมารับการรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 3,820 คน ได้รับการตรวจคัดกรองอัตราการกรองของไต จำนวน 2,880 คนเป็นร้อยละ 79.39

- ในปี พ.ศ. 2557 ผู้พัฒนานวัตกรรมและทีมได้ทำการตรวจคัดกรองผู้ป่วยที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 3,820 คน ผลการตรวจพบว่า มีผู้ป่วยจำนวน 1,368 คน ที่ได้รับการตรวจคัดกรองอัตราการกรองของไตลดลงระดับปานกลาง (eGFR 30-59 ml/min/1.73 m²) คือ เป็นโรคไตวายเรื้อรังระยะที่ 3 หลังจากนั้นผู้พัฒนานวัตกรรมและทีมได้ให้การดูแลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยอาศัยความร่วมมือของ รพ.สต.เครือข่ายที่มีในเขตอำเภอพุทธมณฑล และเมื่อทำการตรวจคัดกรองอัตราการกรองของไตอีกครั้ง พบว่าผู้ป่วยจำนวน 1,076 คน (ร้อยละ 78.64) ที่เป็นโรคไตวายเรื้อรังระยะที่ 3 ที่สามารถดูแลตนเองไม่ให้ไตเสื่อมลงกว่าเดิมได้ และมีผู้ป่วยจำนวน 292 คน ที่มีอัตราการกรองของไตดีขึ้น (eGFR 60-90 ml/min/1.73 m²) คือ เปลี่ยนจากการเป็นโรคไตวายเรื้อรังระยะที่ 3 เป็นโรคไตวายเรื้อรังระยะที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 21.36

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นวัตกรรมนี้ส่งผลให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีขึ้น ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงสามารถควบคุมระดับความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์ปกติได้ดีขึ้นและผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงนี้สามารถชะลอการเสื่อมของไตได้ดีขึ้น นอกจากนี้ผู้พัฒนานวัตกรรมและทีมพบว่า ผู้ป่วยใน “CUP พุทธมณฑล” สามารถไปรับการรักษาใน รพ.สต.ที่อยู่ใกล้บ้านได้สะดวกและผลการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงพยาบาลชุมชนที่ศึกษา

พบว่า ผู้ป่วยจำนวน 23 ราย ที่เข้าร่วมในนวัตกรรมนี้ในระหว่างเดือนมกราคม ถึง มีนาคม พ.ศ.2557 มีผลลัพธ์ด้านค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยและญาติลดลง คือ ผู้ป่วยเสียค่าเดินทางเพื่อไปรับการรักษาที่ รพ.สต.ใกล้บ้านลดลงกว่าการเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลชุมชนถึง 4 เท่า นอกจากนี้ผู้ป่วยและญาติสามารถประหยัดเงินได้ถึง 5 เท่า เพราะการไปตรวจตามนัดที่ รพ.สต.ใกล้บ้านทำให้ผู้ป่วยและญาติไม่ต้องเสียค่าอาหารและค่าเสียโอกาสของญาติในการพาผู้ป่วยไปตรวจที่โรงพยาบาลชุมชน

ผลลัพธ์และผลกระทบต่อบทบาทการสร้างเสริมสุขภาพตาม Ottawa Charter

นวัตกรรมนี้มีจุดเด่นในเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพที่ชัดเจน จึงส่งผลดีต่อการปรับปรุงระบบบริการสุขภาพในเขตอำเภอพุทธมณฑล ทำให้ผู้ป่วยทั้ง “CUP พุทธมณฑล” ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เพราะใช้แนวทางในการดูแลผู้ป่วยด้วยรูปแบบเดียวกัน และผู้พัฒนานวัตกรรมได้ให้การดูแลผู้ป่วยทุกรพ.สต. สลับกันทุก รพ.สต. สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งการนำระบบบริการสุขภาพแบบ “CUP พุทธมณฑล” มาใช้ยังช่วยให้ผู้ป่วยมีโอกาสเข้าถึงบริการทางสุขภาพได้สะดวกขึ้น ลดความแออัดของผู้ป่วยในโรงพยาบาลชุมชน เนื่องจากการสร้างความร่วมมือในการส่งต่อผู้ป่วยโดยเครือข่ายพยาบาลที่ดี ผู้ป่วยจึงสามารถไปรับการรักษาที่ รพ.สต.ใกล้บ้านได้ นอกจากนี้การที่ผู้พัฒนานวัตกรรมเป็นพยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงและผู้จัดการรายกรณีจึงได้นำระบบการจัดการรายกรณี มาใช้ในการดูแลผู้ป่วย จึงมีส่วนช่วยให้ผู้ป่วยและผู้ดูแลสามารถพัฒนาทักษะส่วนบุคคลในการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับสภาวะของโรคได้ดียิ่งขึ้น

ผลลัพธ์และผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาวิชาชีพ

นวัตกรรมนี้มีผลต่อแนวทางการพัฒนาวิชาชีพ ดังนี้

- 1) การเพิ่มคุณภาพการบริการและโอกาสการบริการ โดยมีคลินิกสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ที่จัดตั้งขึ้นในโรงพยาบาลชุมชนโดยเฉพาะ ทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างถูกต้องและเหมาะสมจากทีมสหสาขาวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร และนักกายภาพบำบัด จึงส่งผล

ให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลและคำแนะนำที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพเป็นรายบุคคล

2) การสร้างการทำงานร่วมกันข้ามองค์กร ข้ามหน่วยงาน และเครือข่าย นวัตกรรมนี้ได้ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายในการให้บริการสุขภาพในเขตอำเภอพุทธมณฑลอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการทำงานประสานกันระหว่างสหสาขาวิชาชีพและองค์กรอื่นๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) การสร้างความร่วมมือและช่วยเหลือกันในการส่งต่อการดูแลผู้ป่วยในเครือข่ายวิชาชีพการพยาบาล การนำนวัตกรรมนี้มาดำเนินการ ทำให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการเกิดการเกิดโรคไตวายเรื้อรังจากการเป็นโรคเบาหวานและ/หรือโรคความดันโลหิตสูงลดลง ส่งผลให้ผู้ป่วยมีโอกาสได้รับการตรวจคัดกรองอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

4. ปัจจัยเงื่อนไขของการพัฒนานวัตกรรมจัดการระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง

ปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครื่องมือและกลไกที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของพยาบาลในการพัฒนานวัตกรรมทางการพยาบาล

นวัตกรรมการพยาบาลนี้อาศัยเครื่องมือและกลไกที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของพยาบาลที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการไปหนุนเสริมหรือเป็นเงื่อนไขของการพัฒนางานและกิจกรรมในนวัตกรรมทางการพยาบาล ประกอบด้วย

1) ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วย รวมทั้งสัมพันธ์ภาพที่ระหว่างพยาบาลผู้ให้การดูแลกับผู้ป่วย มีส่วนช่วยให้ผู้ป่วยที่เข้าร่วมในนวัตกรรมนี้มีความเชื่อมั่น ยินดี และเต็มใจ ในการปฏิบัติตามคำแนะนำที่ได้รับ

2) การได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับทั้งในด้านความร่วมมือ งบประมาณ การให้กำลังใจ และการเสริมแรง ช่วยให้หัวหน้างานนวัตกรรมและทีมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

3) การบริหารจัดการของหน่วยงานที่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งคลินิกโรคเรื้อรังขึ้นในโรงพยาบาลชุมชน และ

การบริหารจัดการให้มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในคลินิก โดยเฉพาะ ได้แก่ พยาบาลเวชปฏิบัติ 2 คน แพทย์ประจำบ้าน 1 คน และเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 1 คน

4) การสนับสนุนจากทีมสหสาขาวิชาชีพและองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้อง

5) การมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ไม่เหมือนกัน เป็นปัจจัยเงื่อนไขหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเรื้อรังใน “CUP พุทธมณฑล” เนื่องจากโปรแกรมที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลชุมชนและรพ.สต. แตกต่างกัน ดังนั้นพยาบาลผู้พัฒนานวัตกรรมจึงแก้ไขปัญหาโดยให้เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลใช้โปรแกรม Excel ในการบันทึกข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้สามารถทำการสรุปวิเคราะห์ภาวะสุขภาพของผู้ป่วยได้

ปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของพยาบาลในการสร้างเสริมสุขภาพในการพัฒนานวัตกรรมทางการพยาบาล

สมรรถนะของพยาบาลในการสร้างเสริมสุขภาพที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการไปหนุนเสริม หรือเป็นเงื่อนไขของการพัฒนางานและกิจกรรมในนวัตกรรมนี้ ประกอบด้วย

1) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลในการสร้างเสริมสุขภาพ พยาบาลผู้พัฒนานวัตกรรมเป็นพยาบาลผู้ปฏิบัติการขั้นสูงและพยาบาลผู้จัดการรายกรณีที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทักษะการ และทฤษฎีด้านการสร้างเสริมสุขภาพเป็นอย่างดี มีภาวะผู้นำและทัศนคติที่ดีต่อการสร้างเสริมสุขภาพและวิชาชีพ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งมีการติดตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง จึงนำมาสู่การพัฒนากิจกรรมด้านการสร้างเสริมสุขภาพในนวัตกรรมนี้

2) ด้านปฏิบัติกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ พยาบาลผู้พัฒนานวัตกรรมสามารถประเมินพฤติกรรมและภาวะสุขภาพ ประเมินสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ตรวจคัดกรองปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วย รวมทั้งให้การวินิจฉัยทางการแพทย์ และการสามารถวางแผน

กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพแก่ผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ให้การดูแล เป็นรายบุคคลได้ โดยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สุขภาพของผู้ป่วย ด้วยการสอนและให้ความรู้ด้านการ สร้างเสริมสุขภาพ จัดทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพและลด ความเสี่ยงด้านสุขภาพ โดยใช้สื่อต่างๆ ในการให้ข้อมูล ความรู้แก่ผู้ป่วยแต่ละรายในด้านการสร้างเสริมสุขภาพได้ อย่างเหมาะสม

3) ด้านการพัฒนาภาคีเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ พยาบาลผู้พัฒนานวัตกรรมสามารถสร้างเครือข่ายด้านการ สร้างเสริมสุขภาพได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างแรงจูงใจ เสริมพลังอำนาจ และเป็นທີ່ปรึกษาด้านการสร้างเสริม สุขภาพแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ป่วยและครอบครัว อสม. รวมทั้ง บุคลากรทางสุขภาพของ รพ.สต. ทั้ง 5 แห่ง และบุคคลทั่วไป นอกจากนี้พยาบาลผู้พัฒนานวัตกรรมยังมีบทบาทในด้ว นการเจรจาต่อรองกับบุคคลหรือองค์กรด้านการดำเนินการ สร้างเสริมสุขภาพ สามารถแสวงหาและใช้ทรัพยากรจาก แหล่งประโยชน์ต่างๆ เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพได้เป็น อย่างดี

4) ด้านบริหารจัดการในการสร้างเสริมสุขภาพ พยาบาล ผู้พัฒนานวัตกรรมสามารถวางแผนงานด้านการสร้างเสริม สุขภาพ ด้วยการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน เพื่อการประเมินผลงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ ด้วยการเป็นผู้ประสานงานและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพในการจัดกิจกรรมและโครงการ ต่างๆ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพ และสามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นในการดำเนินการให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพได้เป็น อย่างดี

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมกา รจัดระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง เป็น นวัตกรรมทางการแพทย์ที่สำคัญ และมีส่วนช่วยใน การส่งเสริมภาวะสุขภาพของผู้ป่วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมได้เป็นอย่างดี ด้วยความรู้และ ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่

อันโดดเด่นของพยาบาลวิชาชีพผู้พัฒนา นวัตกรรม ที่นับว่า เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญยิ่งในการพัฒนา นวัตกรรมนี้ การได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในหน่วยงาน และจากเครือข่ายของบุคลากรทางสุขภาพ ร่วมกับการ ได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ล้วนส่งผลให้ นวัตกรรมทางการแพทย์พยาบาลนี้ประสบความสำเร็จ ในการลดความรุนแรง และป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน ทางไตในผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงในเขต อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ลงได้เป็นอย่างดี ซึ่ง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตร ออตตาวา³ ที่สำคัญ คือ การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล ที่จำเป็นเพื่อการมีสุขภาพดี ด้วยการส่งเสริมระบบการดูแล และระบบการจัดการตนเอง และการพัฒนาเครือข่ายการ สร้างเสริมสุขภาพ เพื่อปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพด้ว การร่วมคิดร่วมทำของชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วย บริการสุขภาพในระดับชุมชน ยังส่งผลต่อการเพิ่มคุณภาพ การบริการและโอกาสการบริการ การสร้างการทำงาน ร่วมกันข้ามองค์กร ข้ามหน่วยงานและเครือข่าย การพัฒนา กำลังคนทางการแพทย์ การพัฒนาผู้นำของเครือข่าย วิชาชีพการพยาบาล และการสร้างความร่วมมือและ ช่วยเหลือกันในการส่งต่อการดูแลผู้ป่วยในเครือข่ายวิชาชีพ การพยาบาล

การศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า นวัตกรรมกา รจัดระบบการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังใน โรงพยาบาลชุมชนที่ศึกษา เป็นนวัตกรรมทางการแพทย์ ที่มี การปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาพ ให้แก่ผู้รับบริการในพื้นที่ทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเครือข่ายระบบการดูแลผู้ป่วย ในชุมชนร่วมกันระหว่าง รพ.ชุมชน และ รพ.สต. ทั้ง 5 แห่ง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในชุมชนได้รับ การดูแลอย่างต่อเนื่อง สามารถลดหรือชะลอโอกาสใน การเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นตามมา และ ผลจากการศึกษานวัตกรรมนี้ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาท ที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่า ความรู้ ความสามารถ และบทบาทความเป็นผู้นำ ของพยาบาลวิชาชีพผู้พัฒนา นวัตกรรมก่อให้เกิดประโยชน์

ที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาพให้กับประชาชนในชุมชนที่ตนรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงควรส่งเสริมเรื่องการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชนต่างๆ ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนและผู้ป่วยในชุมชนมีโอกาสได้รับบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง และประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย รวมทั้งเพื่อเพิ่มความร่วมมือ การประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนในพื้นที่¹²

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในระยะเริ่มต้นของการพัฒนานวัตกรรมจัดการระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคไตวายเรื้อรัง จึงควรมีการศึกษาติดตามถึงผลลัพธ์ทางการรักษาพยาบาลเพื่อลดความรุนแรงและป้องกันการเกิดโรคไตวายเรื้อรังในผู้ป่วยทุกเขตอำเภอในจังหวัดนครปฐม หรือนำนวัตกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในอำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

1. Aekplakorn W, Porapukkham Y, Taneepanichskul S, Pakchareon H, Sathennoppakao W, Thaikla K. Thailand national health survey by physical examination the 4th 2008-2009 [Internet]. Nonthaburi: Health System Research Institute, Bureau of Policy and Strategy, Ministry of Public Health; 2010 [cited 2015 Jun 1]: Available from <http://www.hiso.or.th/hiso5/report/report1.php>. (in Thai).
2. Wiboonponprasert S, Siriluck S, Akajumpaka P, Wattanamano N. Thailand Health Profile 2008-2010 [Internet]. Nonthaburi: Department of Health promotion funding, Ministry of Public Health; 2010 [cited 2015 Jun 1]: Available from <http://www.hiso.or.th/hiso5/report/tph2010th.php>. (in Thai).
3. World Health Organization. Milestones in health promotion statement from global conferences [Internet]. Geneva, Switzerland: World Health Organization; 2009 [cited 2014 Jan 31]: Available from http://www.who.int/healthpromotion/Milestones_Health_Promotion_05022010.pdf?ua=1
4. Department of Health promotion funding. Health Promotion Fund Act 2001 [Internet]. 2001 [cited 2014 Jan 31]: Available from <http://www.thaihealth.or.th/Content/331-พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ%20พ.ศ.%20๒๕๕๔.html>. (in Thai).
5. Nunthaboot K. The study of nursing innovation for health promotion [handout]. Bangkok: The Power of Nursing Program for Health Promotion Project; 2014. 38 p. (in Thai).
6. Nunthaboot K, Boonsawatgulchai P, Shokebumroong K, Tankongkam S, Klayhiran W, Opanasant P. A case study of innovation community health care (the North-East region) chronic disease management in community: case 1 Village Diabetes management, Community Health Center, Khao-Wong Kalasin Province. Nonthaburi: Institute for Community Health and Development; 2007. (in Thai).
7. Nunthaboot K, Boonsawatgulchai P, Jirattanawanna N, Opanasant P. A case study of innovation community health care (the North-East region) chronic disease management in community: case 2 Bang-

- Sai Yai District without Hypertension and Diabetes disease. Nonthaburi: Institute for Community Health and Development; 2007. (in Thai).
8. Nunthaboot K, Aunkhasai K, Shokebumroong K, Wattanaarmon S, Chantarasiri J, Klayhiran W. A case study of innovation community health care (the North-East region) chronic disease management in community: case 3 Development of monitoring system to control diabetes and hypertension by community participation sustainable. Nonthaburi: Institute for Community Health and Development; 2007. (in Thai).
 9. Boonchieng W, Chanakok A, Aungwattana S, Chaima P, Junyasiri T. Community Health System Development by Community for Community Sarapee Subdistrict Sarapee District, Chiang Mai (Phase 1: Social Capital). *Nursing Journal* 2012;39(3):1-13. (in Thai).
 10. Nunthaboot K, Wattanaarmon S, Shokebumroong K, Chantarasiri J, Klayhiran W. A case study of innovation community health care (the North-East region) Care for the disadvantage in the community: case 1 backbone network of friend helping friend. Nonthaburi: Institute for Community Health and Development; 2007. (in Thai).
 11. Reeves S, Kuper A, Hodges BD. Qualitative research methodologies: ethnography. *BMJ*. 2008 Aug 7;337:a1020. doi: 10.1136/bmj.a1020. PubMed PMID 18687725.
 12. Nakagasien K. Development of health promotion networking. In: Khampalikit S, Petpichetchian W, editors. 7 Modules of nursing health promotion: The power of nursing program for health promotion project. 1st ed. Nonthaburi: Mata Publishing; 2015. p.192-247.